

Vladimir Stipetić*

**RIJEČ NA PROMOCIJI „RANIH RADOVA“ I OSTALIH
AKTUALNIH TEMA IZ GOSPODARSKOG I DRUŠTVENO-
POLITIČKOG ŽIVOTA VLADIMIRA VESELICE,
EKONOMSKI FAKULTET, 27. SVIBNJA 2010.**

Svoj odlazak u mirovinu Vladimir Veselica (piše u pozivu na ovu svečanost) popraća i slavi objavom monumentalne knjige *Rani radovi i ostale aktualne teme iz gospodarskog i društveno-političkog života*. Vjerujem da ću izraziti mišljenje cijeloga ovoga skupa, koji s autorom proslavlja izdanje toga djela, da je autor tom knjigom dao još jedan veliki doprinos i našoj ekonomskoj znanosti i gospodarskoj politici, podigavši još više svoj ugled među ekonomistima. Iznimni sadržaj te knjige, koja daje presjek kroz polustoljetni Opus profesora Veselice, upućuje me da ovdje s vama analiziram ekonomske poruke koje je on u razdoblju svoje aktivnosti slao svima. Fokalna je točka njegove analize Hrvatska i njezino gospodarstvo. Veselica je od svojih studentskih dana svjestan da njegova Hrvatska gospodarski zaostaje za dostignutim na Zapadnoj Europi; pa on želi, nastoji i daje sugestije kako taj jaz smanjiti.

Počet ću s njegovim ocjenama gospodarskoga stanja Hrvatske. Već na početku želim istaknuti: on je kritičan prema prilikama u kojima djeluje, pa smatram da nije slučajno što je kao moto porukama svoje knjige stavio Voltaireovu¹ misao:

„Jednog dana, sve će biti dobro, to je naša nada. Sve je dobro danas, to je iluzija“.

Kritička ekonomska analiza „današnjice“ (što znači pola stoljeća, u kojem Vlado djeluje) – prva je i osnovna značajka opusa Vladimira Veselice. Analizirajući, primjerice, gospodarstvo Hrvatske u šezdesetim godinama prošloga stoljeća u

* V. Stipetić, akademik, profesor emeritus Ekonomskog fakulteta Zagreb

¹ V. Veselica: *Rani radovi...* str. 18.

okviru Jugoslavije nalazi ga „u inferiornom položaju“, „diskriminirano“, posebno u bankarstvu, eksploatirano po „Geneksu i njemu sličnima“. Rješenjem sustavske problematike i određivanjem gospodarskih preferencija „Hrvatska bi mogla imati u narednom periodu stopu rasta od čak 12%, što bi joj istovremeno omogućilo da za 12 do 15 godina postigne nivo gospodarske razvijenosti današnje Švedske“². Tu visoku stopu rasta, koju Kina, primjerice, postiže već 30 godina, on zagovara u cijelom svome opusu.

Kao što vidimo, Vladimir Veselica makroekonomski sagleda budućnost na racionalnim osnovama postavljenoga hrvatskoga gospodarstva: ali pritom on ne zanemaruje gospodarske prioritete - djelatnosti na osnovi kojih bi se postiglo tako brzi rast. Tako u *Hrvatskom gospodarskom glasniku* 1971. godine³ – znači prije punih 40 godina – ističe kako je „za Hrvatsku prvorazredno i kardinalno pitanje njeno prometno povezivanje“ – cestovno i to jednako radi političkoga povezivanja svih hrvatskih krajeva, piše on već bi to „stubokom izmijenilo i našu predstavu o daljnjoj razvojnoj koncepciji Hrvatske“. Ali, naglašava da je to i potencijal za razvijanje inozemnoga turizma. Ističe, dalje, prije 40 godina kako je „pomorska orijentacija najveća razvojna šansa za Hrvatsku“, ali jednako tako i lokacija privrednih aktivnosti na obali. I dok je mnogo učinjeno na cestovnom povezivanju, zapostavljena je pomorska orijentacija.

Iz tih je činjenica naš autor godine 1971. izvlačio i zaključak da je „bitno da se Hrvatska jasno definira, kao suverena država“⁴. Taj je njegov izvod, kao što znamo, proskribirao tadašnji režim. Udaljen je s položaja dekana fakulteta i bio mu je onemogućen znanstveni rad u tijeku idućih 15 godina.

Ta akcija ondašnjega režima nije, dakako, riješila nijedan od ekonomsko-političkih problema na koje je naš svečar pravodobno upozoravao. Nije bilo riješeno, primjerice, mjesto „naše privrede u međunarodnoj podjeli rada“, o čemu je pisao davne godine 1964.⁵, ukazavši na deficitarnost tadašnje trgovinske i platne bilance. Već je tada isticao da nam je gospodarstvo nekonkurentno i da njegova budućnost ovisi o „efikasnosti sistema privređivanja, naročito o efikasnosti investicionih ulaganja“⁶. Nije li taj njegov analitički zaključak i danas vrijedan? Mislim da shvaćate – to je retoričko pitanje.

Kritički stavovi našega autora ne odnose se samo na vrijeme prošlo. Stvaranje slobodne, neovisne Hrvatske, u kojoj je on bio i ministar u Vladi, nije zauzdalo njegov kritički duh. On piše godine 1999. da je „Hrvatsko gospodarstvo u dubokoj gospodarskoj i moralnoj krizi. Hrvatska nije iskoristila svoje velike prednosti

² Ibid., str. 31-32.

³ Tiskan u cijelosti na stranicama 20-51.

⁴ Ibid., str. 38.

⁵ Rad *Naša privreda u međunarodnoj podjeli rada*, objavljen u knjizi na str. 115-133.

⁶ Ibid., str. 133.

bolje pripremljenosti za ostvarivanje ekonomije i politike tranzicije⁷. Za to je djelomice odgovorna i ekonomska znanost, koju ovako karakterizira: „O hrvatskoj ekonomskoj znanosti nije potrebno imati nikakve iluzije da je ona bila ili da je sada na nekoj visokoj razini. Dapače. U svakom bi slučaju morala biti bolja. Istini za volju, ne kao izgovor ili opravdanje, nego naprotiv kao činjenicu, valja istaknuti da se naša ekonomska znanost u tijeku mnogih reformskih godina borila ne za nove spoznaje, nego za društveno priznavanje već spoznatih znanstvenih istina i spoznaja⁸. Zalaže se za „novu ekonomiju“, koja će rješavati probleme svijeta u 21. stoljeću, pa ističe nove pristupe francuskih ekonomista Jean Michel Charpina i Elie Cohen⁹. Na tim se postavkama „nove ekonomije“ zasnivaju i njegovi stavovi o primjenjivosti nekih vječnih ekonomskih poruka koje su nam bile upućivane.

Pritom, on se nerijetko izražava ezopski. Tako citirajući ekonomiste prošlosti, Veselica zapravo, upućuje poruke današnjim naraštajima. U svojoj sjajnoj studiji o Kvaterniku¹⁰, on navodi i danas aktualne Kvaternikove riječi:

„Mi živimo vijek otmjeno materijalni; sve teži za većom udobnošću, bogatstvom i blagostanjem... Ali s nami bogom darovanim darovima, svatko se prije obogaćuje nego li mi sami. Dok se drugi oko nas tako obogaćuju, mi u tom obziru nazadujemo, jer vidljivo siromašimo“... Koristi u Hrvatskoj ubiru tuđinci, koji su, tuži se Kvaternik, „stupili na našu zemlju te zaplevši u svoje mreže sve podhvate i poduzeća, maste si brade, dok si domaći ljudi prazne svoje zube trijebe“. Kvaternik optužuje domaće ljude (a naš Vlado to prenosi) za „mrtvilo i ravnodušje prema materialnom napredovanju“; ističe kako se samo afirmacijom „znanosti narodno-gospodarstvene“ može to stanje promijeniti, a za taj je cilj potrebno „pojedincima i cijelomu društvu točno poznavati uzroke dizanja il padanja bogatstva i blagostanja država: kako se bogatstvo gubi il raste“.

Vjerujem da ovdje nazočnim ekonomistima nije potrebno dokazivati da su te riječi i danas aktualne. Posebno bih iz ove knjige istaknuo tretman „nove ekonomije“, koju karakterizira širenje globalizacije. Produbljena transformacija ekonomike, stanja koje je naslijeđeno, zahtijeva i drugačiji pristup ekonomskoj teoriji i politici; jednako kod makro-, kao i mikroekonomije, posebno menadžmenta. U tijeku je nova, Veselica je naziva „trećom industrijskom revolucijom“ (str. 676), koja sadrži i informatičku revoluciju. Ta „nova ekonomija“ donosi „nove probleme“ (str. 648): „razara se“ – piše Veselica – „dosadašnji model država-nacija, a i sama regulacija međunarodnih ekonomskih odnosa sve se više vezuje za svjetske institucije i svjetski vladavinski sustav, nego za nacionalne parlamente i vlade“

⁷ Studija *Neke specifičnosti tranzicije makroekonomskog i makropolitikog okruženja*, u knjizi str. 547-600.

⁸ Ibid., str. 591.

⁹ Rad *Nova ekonomija*, str. 643-685.

¹⁰ *Ekonomski ogledi i pogledi Eugena Kvaternika* (iz 2007. godine, u knjizi, str. 135-223).

(str. 648). Veselica analizira to novo stanje i daje svoje viđenje suvremenih problema i sugerira mjere koje bi valjalo poduzeti u hrvatskome gospodarstvu koje je sada malo u globalnim okvirima, ali uspješnom gospodarskom politikom može doseći razinu do koje su već neke zemlje došle (uzmimo samo primjer Singapura, Danske ili Irske).

U knjizi, koju promoviramo danas, profesor Veselica dokazuje kontinuitet svoje kritičke analize hrvatskoga gospodarstva u razdoblju od gotovo pedeset godina, pri čemu valja reći, nije uvijek naišao na odziv tekuće ekonomske politike.

Taj se bogati stvaralački opus iznesen u ovoj knjizi ne može predstaviti u jednoj prigodnoj riječi. Njega je potrebno proučavati, da bi se bogatstvo ideja koje autor iznosi moglo primijeniti na dobrobit hrvatskoga gospodarstva i Hrvatske u cjelini.

Zaključit ću ovo svoje kratko izlaganje starom latinskom izrekom našem autoru:

Vivat, crescat, floreat (živio nam, razvijao se i bogate plodove i dalje donosio naš dragi Vladimire).